

Advies over de ISCED-inschaling van de professioneel-gerichte bacheloropleidingen in Vlaanderen

Advies over de ISCED-inschaling van de professioneel-gerichte bacheloropleidingen in Vlaanderen

1 Situering

De Raad Hoger Onderwijs stelt vast dat de Vlaamse overheid de professioneel-gerichte bacheloropleidingen zoals ze in Vlaanderen door de hogescholen worden aangeboden, inschaalt als 5B in de *International Standard Classification of Education (ISCED)*. De raad is van oordeel dat deze inschaling de internationale herkenbaarheid van deze opleidingen hindert. Hij beargumenteert in dit advies een ISCED 5A-inschaling voor de professioneel-gerichte bacheloropleidingen.

Dit advies werd voorbereid door de werkgroep Structuur hoger onderwijs, voorgezeten door Luc François. De Raad Hoger Onderwijs besprak dit advies in op 13 oktober 2009 en keurde het goed met eenparigheid van stemmen, in aanwezigheid van 19 stemgerechtigde leden.

2 De ISCED-classificatie

2.1 Algemeen

De *International Standard Classification of Education (ISCED)* werd begin jaren 70 ontwikkeld door UNESCO als een instrument *suitable for assembling, compiling and presenting statistics of education both within individual countries and internationally*.¹ In 1997 werd het instrument herbekeken. Hierbij werd rekening gehouden met nieuwe ontwikkelingen en veranderingen in het onderwijs en werd geanticipeerd op toekomstige trends in diverse regio's, zoals de groei van diverse vormen van professioneel onderwijs en vorming, de grotere variëteit in onderwijsaanbieders en het toegenomen belang van afstandsonderwijs met nieuwe technologieën. De vernieuwde classificatie, bekend geraakt als ISCED 1997², hanteert vooral twee variabelen: niveaus en studiegebieden. Dit advies gaat vooral in op de variabele van het niveau.

2.2 ISCED 5A en 5B

Voor hoger onderwijs zijn de ISCED-niveaus 5 en 6 relevant. Niveau 5 wordt gedefinieerd als *first stage of tertiary education (not leading directly to an advanced research qualification)*. Niveau 6 is de *second stage of tertiary education (leading to an advanced research qualification)* en *prepares graduates for faculty and research posts*.³

Om toegelaten te worden tot ISCED niveau 5, is het succesvol beëindigen van ISCED niveau 3 of 4 vereist. ISCED niveau 5A omvat tertiaire programma's met een academische oriëntatie die hoofdzakelijk theoretisch gericht zijn. ISCED niveau 5B omvat tertiaire programma's met een beroepsoriëntatie die korter zijn dan een type A-programma en meer afgestemd zijn op de arbeidsmarkt. Soms geven de programma's van ISCED 5B direct toegang tot programma's van de ISCED 5A. In *Level 5 – first stage of tertiary education (not*

¹ *International Standard Classification of Education*, Paris, UNESCO, COM/ST/ISCED, International Standard 1976.

² http://www.uis.unesco.org/TEMPLATE/pdf/isced/ISCED_A.pdf

³ http://www.uis.unesco.org/TEMPLATE/pdf/isced/ISCED_A.pdf

leading directly to an advanced research qualification) van ISCED 1997 wordt het onderscheid tussen 5A en 5B beschreven:⁴

87. ISCED level 5A programmes are tertiary programmes that are largely theoretically based and are intended to provide sufficient qualifications for gaining entry into advanced research programmes and profession with high skills requirements. They must satisfy a sufficient number of the following criteria:

- *they have a minimum cumulative theoretical duration (at tertiary) of three years' full-time equivalent, although typically they are of 4 or more years. If a degree has 3 years' full-time equivalent duration, it is usually preceded by at least 13 years of previous schooling (see paragraph 35). For systems in which degrees are awarded by credit accumulation, a comparable amount of time and intensity would be required;*
- *they typically require that the faculty have advanced research credentials;*
- *they may involve completion of a research project or thesis;*
- *they provide the level of education required for entry into a profession with high skills requirements (see paragraph 84) or an advanced research programme.*

88. Qualifications in category 5B are typically shorter than those in 5A and focus on occupationally specific skills geared for entry into the labour market, although some theoretical foundations may be covered in the respective programme.

89. The content of ISCED level 5B programmes is practically oriented/occupationally specific and is mainly designed for participants to acquire the practical skills, and know-how needed for employment in a particular occupation or trade or class of occupations or trades - the successful completion of which usually provides the participants with a labour-market relevant qualification.

90. A programme should be considered as belonging to level 5B if it meets the following criteria:

- *it is more practically oriented and occupationally specific than programmes at ISCED 5A, and does not provide direct access to advanced research programmes;*
- *it has a minimum of two years' full-time equivalent duration but generally is of 2 or 3 years. For systems in which qualifications are awarded by credit accumulation, a comparable amount of time and intensity would be required;*
- *the entry requirement may require the mastery of specific subject areas at ISCED 3B or 4A; and it provides access to an occupation.*

3 ISCED 5A en 5B geïnterpreteerd

3.1 Vlaanderen

Vlaanderen levert op regelmatige basis input voor een aantal internationale publicaties. Hierin valt op dat Vlaanderen de professionele bachelor systematisch als ISCED 5B positioneert.

Een recente Eurydice-publicatie⁵ geeft per land (c.q. regio) een beschrijving van de structurele veranderingen van het hoger onderwijs in functie van het Bologna proces. Voor Vlaanderen worden de academische bachelor, de master en de master-na-master (met

⁴ http://www.uis.unesco.org/TEMPLATE/pdf/isced/ISCED_A.pdf

⁵ Focus on the Structure of Higher Education in Europe 2006/07 - National Trends in the Bologna Proces uit 2007 Zie <http://eacea.ec.europa.eu/portal/page/portal/Eurydice/showPresentation?pubid=086EN>

eventueel uitdovende benamingen) van de universiteiten en hogescholen onder ISCED 5A geclassificeerd. De professioneel-gerichte bachelor (met als voorbeelden: vroedkunde⁶, sociaal werk en onderwijs) en de bachelor-na-bachelor worden onder ISCED 5B geclassificeerd. Het doctoraat is niveau ISCED 6.

In de OESO-studie *Questionnaire on Vocational education and training (VET)* (2007)⁷ worden de verschillende soorten en niveaus van beroepsonderwijs beschreven. Hierbij valt het op dat sommige beroepsopleidingen van de VDAB, de vroegere HOSP-opleidingen (huidige HBO-opleidingen aangeboden door het volwassenenonderwijs) en de professionele bacheloropleidingen, allemaal op hetzelfde ISCED 5B-niveau worden ingeschaald.

Gezien de beschrijving weergegeven in punt 2, is de ISCED-inschaling van de professionele bachelor in 5B niet helemaal onlogisch omwille van zijn arbeidsmarktgerichtheid. In het kader van het levenslang leren, moet hoger onderwijs echter als een geheel beschouwd worden. Door de professionele bachelor in ISCED 5B te positioneren, creëert men een kunstmatige scheidingslijn in het hoger onderwijs die een mogelijke beperking van de dynamiek van de professioneel-gerichte bachelor inhoudt. Een dynamiek die erop gericht is een significante bijdrage te leveren aan de kenniseconomie.

De professionele bachelor komt op die manier ook in een categorie terecht waarin nog een heel aantal andersoortige opleidingen gecategoriseerd worden. Sommige van deze opleidingen kunnen in Vlaanderen een opstap naar de professionele bachelor betekenen, al dan niet via een aanvullingstraject van vaak minstens 60 studiepunten.⁸ Dit komt de internationale transparantie van de professionele bachelor niet ten goede. Bovendien toont internationale vergelijking aan dat andere landen de ISCED 5A en 5B anders interpreteren.

3.2 Internationale vergelijking

In de hierboven vermeldde Eurydice-publicatie (2007)⁹ valt op dat behalve België (de situatie in de rest van België is vergelijkbaar met de Vlaamse) enkel Duitsland (voor specifieke opleidingen aan de *Berufsakademien*) en Ierland (voor de zogenaamde *ordinary bachelor*) opleidingen waarvoor een bachelordiploma wordt verleend, catalogeert onder ISCED 5B. Er zijn er ook een aantal landen die specifieke hogeschool- of universiteitsopleidingen (bijvoorbeeld beroepsgerichte postgraduatoren) op dit niveau inschalen, maar dit is vanzelfsprekend van een andere orde.

Andere Bolognalanden (behalve België enerzijds en Duitsland en Ierland anderzijds voor een aantal specifieke gevallen) waar dit voorkomt zijn Albanië en Montenegro. In de overige (meer dan 40) landen leidt een opleiding van niveau ISCED 5B meestal tot een kwalificatie aangeduid met de Engelse term *diploma* (ongeveer te vergelijken met een certificaat of getuigschrift in Vlaanderen).

Indien dit meer in detail wordt bekeken, valt op dat net de Ierse *ordinary bachelor*, de Duitse *Berufsakademie-bachelor* en de Belgische professionele bachelor geen directe toegang tot

⁶ Er bestaan sinds het academiejaar 2004-2005 ook masteropleidingen in de Verpleegkunde en de Vroedkunde en in het Sociaal Werk, maar die zijn in dit schema niet direct terug te vinden.

⁷ Terug te vinden op [http://www.ond.vlaanderen.be/OBPWO/oproepen_niet-obpwo/OESO-project%20VET/bijlage%201.%20OECD%20Questionnaire%20on%20Vocational%20education%20and%20training%20\(Flanders%2019%20sept2007\).doc](http://www.ond.vlaanderen.be/OBPWO/oproepen_niet-obpwo/OESO-project%20VET/bijlage%201.%20OECD%20Questionnaire%20on%20Vocational%20education%20and%20training%20(Flanders%2019%20sept2007).doc)

⁸ Zie de resultaten van het Vlor-project EVK-HOSP.

⁹ *Focus on the Structure of Higher Education in Europe 2006/07 - National Trends in the Bologna Proces* uit 2007 Zie <http://eacea.ec.europa.eu/portal/page/portal/Eurydice/showPresentation?pubid=086EN>

een masteropleiding hebben. Dit geldt bijvoorbeeld ook voor een aantal Noorse bachelors, waarmee men pas na minimum 2 jaar werkervaring kan doorstromen naar een master. De Nederlandse HBO-bachelors kunnen bijvoorbeeld wel rechtstreeks instromen in (professionele) masteropleidingen.

In een andere recente Eurydice-publicatie¹⁰ wordt ook nagegaan hoe die verschillende interpretaties van ISCED 5B zich situeren in het Bolognaproces:

*It is also noteworthy that **the articulation between vocational education at ISCED 5B level and the first cycle of higher education is a matter of significant divergence of approach across the European region.** Indeed, while higher education has continued to expand and diversify during the Bologna decade, countries where vocational education at ISCED 5B is organised as a separate system outside the university sector have tended to ignore the Bologna approach. Only 10 countries have consciously adapted the Bologna structures (particularly the bachelor concept) to include this level of education. Other countries have either taken steps to ensure links between the ISCED 5B level and the newly organised Bologna bachelor programmes, or have pursued vocational and higher education developments in parallel.*

Hier wordt het ISCED 5B-niveau heel expliciet gelinkt aan *vocational education* (beroepsonderwijs), dat in deze beschouwd moet worden als losstaand van de hogeronderwijssector.

Deze internationale vergelijking geeft duidelijk aan dat de ISCED 5B inschaling voor de professioneel-gerichte bacheloropleidingen, deze opleidingen onvoldoende recht doet en andere landen hierin ook resoluut andere keuzes maken. Dit bemoeilijkt internationale samenwerking en beknot de verdere internationalisering van deze opleidingen.

4 De link met andere ontwikkelingen

4.1 Structuur hoger onderwijs

Uit *Focus on the Structure of Higher Education in Europe 2006/07 - National Trends in the Bologna Process* blijkt dat universiteiten meer op onderzoek gebaseerde opleidingen aanbieden en de zogenaamde *non-universities* meer op de praktijk gerichte opleidingen inrichten.

In het huidige onderwijsveld is dit onderscheid nog moeilijk interpreteerbaar in het licht van de grondige veranderingen waaraan de sector onderhevig is. Ulrich Teichler illustreert dit door te verwijzen naar het in de loop der jaren sterk gewijzigde ledenbestand van de koepelorganisatie Eurashe (*European Association of Institutions in Higher Education*).¹¹ Waar vroeger de (koepels van) Duitse *Fachhochschulen* en Nederlandse hogescholen (HBO-Raad) tot de leden behoorden, werden die de laatste jaren steeds meer vervangen door wat Teichler *other tertiary education institutions such as the Berufsakademien in Germany* noemt. Zo zijn de Duitse en Nederlandse koepel van hogescholen zijn niet langer lid van Eurashe, maar van de European Universities Association (EUA). *Non-universities* die

¹⁰ *Higher Education in Europe 2009: Developments in the Bologna Process* (april 2009). Zie http://ond.vlaanderen.be/hogeronderwijs/bologna/conference/documents/2009_Eurydice_report.pdf

¹¹ Teichler U., "The End of Alternatives to Universities or New Opportunities?" in , "Non-University Higher Education in Europe" (James S. Taylor et al. (eds.), 2008).

ISCED 5B-opleidingen aanbieden worden meer en meer gezien als de aanbieders van de zogenaamde *short cycle*. Hierbij kan men zich dan opnieuw de vraag stellen of de professionele bachelor aangeboden door de Vlaamse hogescholen in ISCED 5B thuis horen.

4.2 EQF en VSK

Het EQF is een nieuwe stap naar transparante kwalificaties in Europa, naar het beter zichtbaar en vergelijkbaar maken van diploma's en certificaten. In dit raamwerk worden alle kwalificaties onderverdeeld in acht niveaus, volgens de complexiteit van de taken en de inzichten die met de kwalificatie verbonden zijn. Het EQF vormt een metakader waaraan men nationale kwalificaties linkt. De niveaus worden bepaald op basis van leerresultaten. Met de vertaling naar de Vlaamse kwalificatiestructuur wil men in Vlaanderen komen tot één referentiekader voor zowel onderwijs, vorming als arbeidsmarkt.

Het EQF, en de nationale kwalificatieraamwerken –voor zover deze al ontwikkeld zijn– zijn voorlopig nog niet operationeel. Voor internationale samenwerking in het hoger onderwijs maakt men tot op vandaag nog gebruik van de ISCED-schaal, net zoals dit gebeurt in internationale statistische rapporten.

5 Conclusie

De problematiek die hierboven geschetst wordt, geeft aanleiding tot de vraag of de professionele bachelor niet beter in ISCED 5A wordt ingeschaald dan in ISCED 5B. Hierbij moet duidelijk zijn dat het niet zozeer gaat over de positionering van de Vlaamse professioneel-gerichte bacheloropleidingen t.o.v. de Vlaamse academische bacheloropleidingen, maar wel t.o.v. hun internationale pendanten zoals die in diverse landen (vooralsnog) bestaan én ten opzichte van andere (Vlaamse) ISCED 5B-opleidingen. Die laatste zijn andersoortig. In de meeste van omringende landen worden *alle* bacheloropleidingen geclassificeerd als ISCED 5A, dus ook bacheloropleidingen die niet direct toegang verlenen tot een masteropleiding (zo goed als altijd ISCED 5A) en worden (vooral) *subdegree* opleidingen op niveau 5B ingeschaald. Dit is bijvoorbeeld het geval voor buurlanden als Nederland, Frankrijk, Duitsland (op een bepaalde uitzondering na) of het Verenigd Koninkrijk en Scandinavische landen. Omdat Vlaanderen zijn professioneel-gerichte bacheloropleidingen anders inschaalt, lopen hogescholen internationale samenwerkingsverbanden mis en bemoeilijkt dit hun internationale profilering.

De Raad Hoger Onderwijs vraagt dat de overheid deze problematiek van naderbij bekijkt en vanaf nu de professioneel-gerichte bacheloropleidingen als ISCED 5A inschaalt en dit ook zo aan internationale organisaties als de OESO communiceert.

Isabelle De Ridder
secretaris

Harry Martens
voorzitter